

Knihovnictví po roce 1990

Metody knihovnické práce

Úvod

MUNI, 26. 9. 2008

Obsah

- Aspekty ovlivňující knihovnictví po roce 1990
- Hlavní cíle rozvoje knihovnictví
- Změna v obsahu knihovnické profese
- Organizace knihovnictví v ČR
- Knihovny v informační společnosti

Knihovnictví po roce 1990

- Mění se společenské prostředí
- Transformace knihoven
- Změny zřizovatelů
- Zásadní systémové změny a jejich dopad na činnost knihoven
- Automatizace knihovnických procesů
- Informační a komunikační technologie

Knihovnictví po roce 1990

- Internet
- Nové typy služeb
- Nové formy spolupráce
- Nové prostředí – rekonstrukce, nové stavby
- Změna uživatelů – jiné, náročnější požadavky a potřeby

Strategie knihoven ČR 1999-03

Úloha knihoven v informační společnosti

Hlavní cíl:

- rovnoprávný přístup občanů k publikovaným informacím a informačním zdrojům
- nové druhy služeb na bázi informačních technologií

Nutné změny

- Připravit novou knihovnickou legislativu
- Zákon o svobodném přístupu k informacím
využít ustanovení tohoto zákona pro
vytvoření nového typu služeb knihoven
- Organizace a řízení knihoven
- Struktura národního knihovnického
systému

Změny pokračují

- Financování knihoven
- Standardizace
- Poradenství
- Podpora základní infrastruktury
- Vývoj nových produktů a služeb uživatelům, integrace
- Retrospektivní konverze katalogů, sdílená katalogizace, souborné katalogy

Grantová podpora MK ČR

- Rok 1999 – návrh na vyhlášení národních programů
- Veřejné informační služby knihoven (VISK) – vyhlášení v roce 2000
cílem inovace veřejných informačních služeb knihoven na bázi informačních technologií (9 vzájemně provázaných subprogramů)

A co knihovník?

- Změna obsahu knihovnické profese
- Vzdělání pracovníků knihoven
- Psychologické bariéry
- VISK2 - počítačové učebny
- Profesní sdružení v oblasti knihovnictví
SKIP, SDRUK, AKVŠ ...

Vzdělávání ...

- Výukové centrum MOLIN
- Sekce vzdělávání SKIP
- Regionální centra
- Spolupráce, koordinace
- www.stk.cz/Akce
- Analýza věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven ČR

Legislativa

- Zákon č.257 Sb., ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)
(novely přijaté do června 2006)
- Vyhláška č. 88 MK ČR ze dne 21. února 2002 k provedení zákona ...

Organizace knihovnictví v ČR

- Vývoj po roce 1989
- Systém se vytvářel několik let neformálně
- Systém knihoven vymezuje Knihovní zákon č. 257/2001 Sb.(§ 3)
- Evidence knihoven u MK ČR

System knihoven

---

1. Národní knihovna ČR, Knihovna a tiskárna pro nevidomé K.E.Macana, Moravská zemská knihovna v Brně
2. Krajské knihovny
3. Základní knihovny
4. Specializované knihovny

Národní knihovna ČR

- Je centrem systému knihoven
- Vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, standardizační a poradenské činnosti
- Provozuje systémy a databáze celostátního významu – Souborný katalog, Českou národní bibliografii, Jednotnou informační bránu, Digitální knihovnu ...

Krajské knihovny

- Transformace SVK na knihovny krajů (k 1. 7. 2001)
- Krajské knihovny (14) jsou hlavním garantem dostupnosti VKIS ve svém kraji
- Zajišťují regionální funkce knihoven ve svém kraji
- Zajišťují úroveň knihovnictví v kraji
- Spolupracují a koordinují činnosti knihoven

Základní knihovny

- Knihovny provozované obcemi
- Přes 6 000 knihoven
- Základní infrastruktura pro zajištění dostupnosti VKIS občanům ČR
- Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven (MK ČR, 2005 kraje)

Specializované knihovny

- Specializované knihovny a základní knihovny se specializovanými knihovními fondy
- Vytvářejí sítě knihoven, které jsou orientovány na zajištění specializovaných informačních potřeb a služeb
- Odborné informace, věda a výzkum, terciární vzdělávání

Specializované knihovny

- STK, Národní lékařská knihovna, Knihovna AV ČR, NPKK, Knihovna Národního muzea, Ústav zeměděl. a potravinářských informací ...
- Sítě knihoven nebo kooperační systémy optimalizující přístup k informačním zdrojům v národním i nadnárodním měřítku

Vysokoškolské knihovny

- Významně se zapojují do poskytování VKIS
- Grantové projekty Fondu rozvoje vysokých škol
- www.akvs.cz

Akademie věd ČR

- Soustava vědeckých informací
- Střediska vědeckých informací, knihovny na všech 60 pracovištích AV ČR
- Knihovna AV ČR (KNAV)
koordinuje činnost všech pracovišť,
zajišťuje a řeší informační infrastrukturu pro výzkum,
zpracovává historickou retrospektivu fondů

Lékařské knihovny

- 149 lékařských knihoven a středisek vědeckých informací ve zdravotnictví
- Národní lékařská knihovna (NLK)
- Zdravotnické knihovny jsou v různých typech zařízení
- MZd připravuje vlastní koncepci veřejných informačních služeb ve zdravotnictví

Zemědělství a potravinářství

- Knihovny a informační střediska v resortu zemědělství, příslušných univerzit
- Knihovna Zemědělského výzkumného ústavu Kroměříž (www.vukrom.cz)

Paměťové instituce

- Knihovny muzeí, galerií, archivů
- Historické fondy
- Fondy zámeckých knihoven
- Knihovna Národního muzea, knihovna Národního památkového ústavu ...

Charakteristika systému

- Dobrovolné rozhodnutí zřizovatele/provozovatele
- Přístupný všem knihovnám
- Průřezový jak obsahem a specializací služeb, tak typem zřizovatele/provozovatele knihovny
- Systém je otevřený
- Horizontální charakter systému

Jaký to má smysl?

- Poskytování knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a obcí za rovných podmínek
- Zajistit právo občanům na rovný přístup ke kulturním hodnotám, informacím, ke vzdělávání

Účast v systému - výhody

- Evidence a revize KF
- Meziknihovní služby
- Řešení vztahů s ochrannými svazy autorskými
- Získání finanční dotace, grantů MK ČR

Potřebujeme se vzájemně ?

- Spolupráce, kooperace, partnerství
- Neformální i formalizované
- Institucionální i spolkové
- Mezi knihovnami stejného zaměření
- Mezi jakýmikoliv knihovnami
- Průřezově bez ohledu na typ knihovny

Rovný přístup nebo bariéry ...

- Služby veřejných knihoven se poskytují bez rozdílu všem, nezávisle na věku, rasovém původu, pohlaví, víře, národnosti, jazyku či sociálním postavení.

Manifest UNESCO o veřejných knihovnách 1994

Rovný přístup, dostupnost služeb

- Fyzická dostupnost
- Finanční dostupnost
- Jazyková dostupnost
- Psychická a intelektuální dostupnost
- Spolupráce a koordinace

Regionální funkce

- Usnesení vlády č. 195 ze dne 26. 2. 2001 k zajištění RF VK a podpory regionálních kulturních aktivit
- Cíl: dělba práce, koordinace činností, efektivní využití finančních prostředků, odborný standard služeb, dostupnost KIS, vyrovnání rozdílů a diferencí

Regionální funkce knihoven

- Které služby označujeme tímto pojmem?
- Co nejsou regionální funkce?
- Co získáme?
- Proč? O co jde?

Proč systém?

- Co je vlastně systém?

Celek je více, než pouhý výčet jeho částí

- Jak by měl systém fungovat?

Knihovny v informační společnosti

Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 – 2010

- Knihovna instituce veřejného zájmu
- Celoživotní vzdělávání
- Zpřístupňování informací z veřejné správy
- Informace na podporu podnikání
- Uchovávání a ochrana kulturního dědictví

Knihovny v informační společnosti

- Podpora místních komunit
- Sociální integrace na místní úrovni
- Podpora rozvoje venkova
- Aktivní využívání volného času
- Přístup k internetu a využívání el. dokumentů
- Evropská integrace, otevřené hranice

Strategické cíle knihoven

- Rozšíření funkcí klasické knihovny o úlohu informačního a komunitního centra
- Zvýraznění úlohy knihoven v procesu celoživotního vzdělávání
- Aktivní podpora čtenářství
- Podpora rozvoje informační gramotnosti

Strategické cíle knihoven

- Poskytování nových služeb na bázi hybridních knihoven
- Vytváření a zpřístupňování digitalizovaných obsahů
- Knihovna jako místo setkávání a prožití volného času

A budoucnost knihoven?

- Knihovníci se v krátkém čase mohou stát málo využitelní, odcházející profesí, kterou nahradí technologie ... nebo ne ?
- Knihovny se mohou stát důležitým zdrojem informací pro každého občana, mohou se podílet na uplatnění občanů na trhu práce, podporovat výrazně celoživotní vzdělávání ... nebo ne ?
- Můžeme to ovlivnit ?